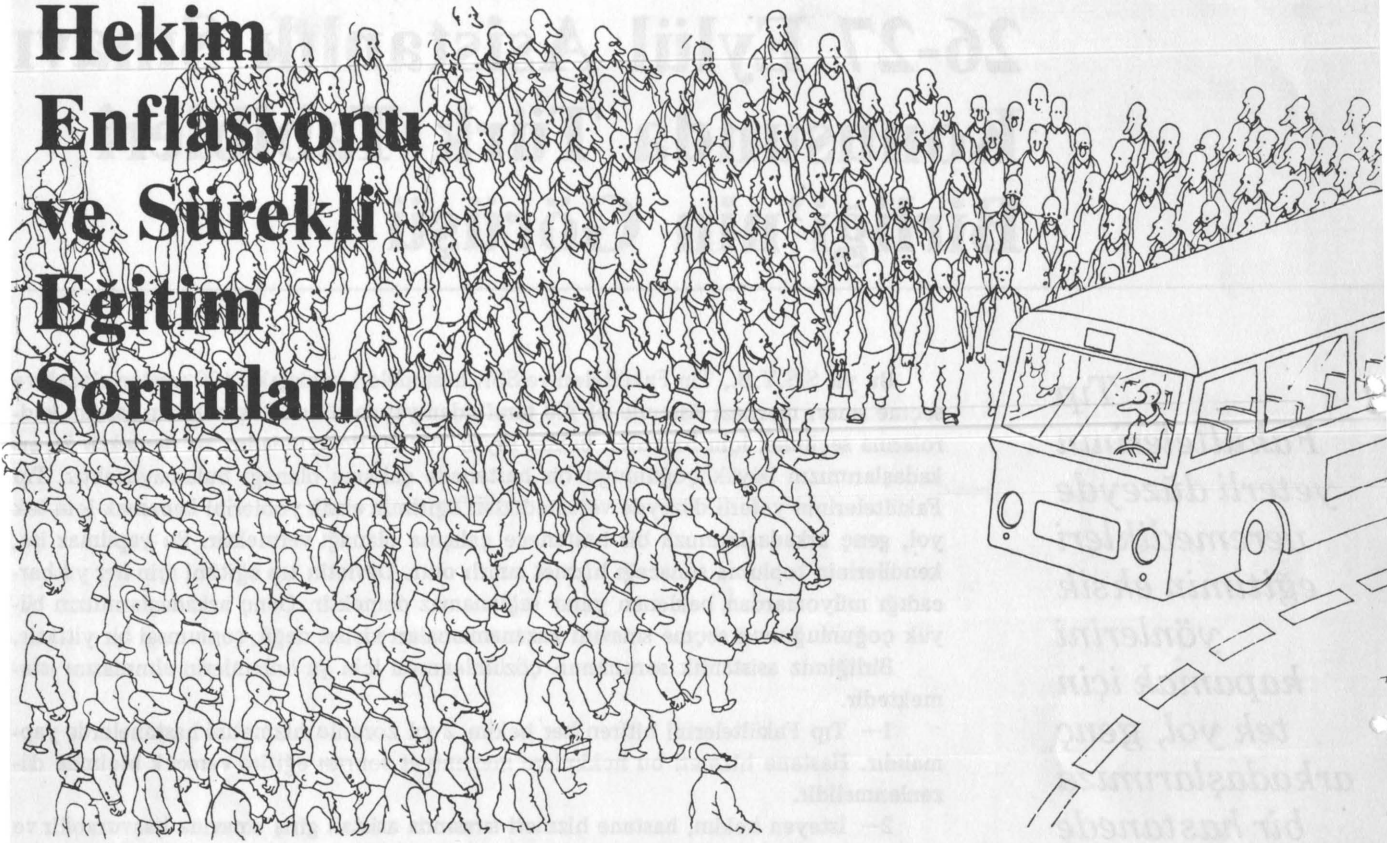

Hekim Enflasyonu ve Sürekli Eğitim Sorunları

Dr. Osman HAYRAN

"Gereğinden çok fazla hekimimiz var. Bu hekimlerin ya niteliği ya dağılımı ya da her ikisi birden dengesiz. Bu yüzden de halkımızın çoğunluğu sağlık hizmetinden yoksun."

Geçen yıl Acapulco'da düzenlenen "Sağlık İnsangücündeki Dengesizlikler" konulu uluslararası konferansa katılan 40 ülkeden 120 uzmanın ortak görüşü bu (1).

Dünyadaki işsiz hekimlere ilişkin kayıtlar yetersiz olmakla birlikte bu konferansta sunulan rakamlar bile ürkütücü bir tablo oluşturmaya yetmektedir. Örneğin, İtalya'da 45000, Hindistan'da 40000, İspanya'da 23000, Hollanda'da 2500, Meksika'da 40000, Bangladeş'te 5000, Pakistan'da 6000, Mısır'da ise 4000 kadar herhangi bir yerde görevi olmayan hekim bulunduğu, ABD'de 1990'da 70000, 2000 yılında ise yaklaşık 150000 hekimin görevlendirme fazlası olacağı belirtilmekte, Arjantin, Bolivya, Şili, Meksika ve Hollanda'da işsiz hekimlerin demekler kurarak ör-

gütendiği gözlenmektedir. 100,000 kişiye düşen hekim sayısı Türkiye'den daha düşük olan Kolombiya, Mısır, Hindistan, Pakistan ve Filipinler bile ülkelerinde hekim fazlalığı olduğu inancındadır (1).

Dünya Sağlık Örgütü'nün 166 üyesinin yarısından fazlası ülkelerindeki hekim fazlalığından ve hekimlere iş bulmakta güçlük çektiklerinden yakınmaktadır (2).

Peki Türkiye'de durum nedir? Resmi istatistiklere göre Türkiye'de günümüzde 1465 kişiye bir hekim, bir başka deyimle 100.000 kişiye 68.3 hekim düşmekte (3). Bu oranlar gelişmiş ülkelerden daha kötü ancak gelişmekte olan bazı ülkelerden daha iyi. Her ülkenin sağlık gereksinimleri ve koşulları kendisine özgü olduğundan biz kendi gerçeklerimize bir göz atıyoruz: SSYB Personel Genel Müdürlüğü girişinde yaklaşık iki yıldır duran bir duyuru: "Atama yapılmadığından zorunlu hizmeti olanlar dışında kimsenin başvurmaması. . . "

Ülkemizdeki hekim sayısı gereksinimlerin üzerinde bir hızla artıyor. Tıp eğitimi sorunları yanında mezuniyet sonrası sürekli eğitim sorunları da çözümsüz bekliyor.

Öte yandan 50 - 60 kişinin görev yaptığı kurumlara atanan, gittikleri sağlık ocaklarında personel, araç-gereç bulamayan, günde 3-5 reçete yazmaktan başka yapacak iş bulamayan "mecburcu" hekimlerin öyküleri. Ve eskileri hocasız dururken açılmakta olan yeni tıp fakülteleri.

Bir yandan hekimlere iş yaratmak için kadrolar zorlanıyor, bir yandan da nüfus başına düşen hekim sayısını artırıcı önlemler alınıyor. İşte Türkiye'nin yaşadığı çelişki de bu. Diğer ülkelerden ayrı olarak hekim dağılımını dengelemek amacıyla çıkarılan zorunlu hizmet yasası ile hekimler yurdun dört bir yanına dağılıyor. Ancak istatistiklere bakıldığında Türkiye'nin temel sağlık sorunlarında kayda değer çözümlere gene de ulaşamadığı görülmüyor.

Üstelik gencecik insanların daha meslek yaşamlarının başında iken "cezalandırıldım" duygusu ile inançlarını yitirdiği yılmaya kapıldığı ve ülke sorunlarından koptuğu gözleniyor.

Günümüzde özellikle birinci basamak sağlık hizmetlerinin ekip hizmeti olduğu bir gerçek. Bir diğer gerçek de tıp eğitiminin diplomayı almakla son bulmadığı. Sayısı hızla artan genç hekimlere kadro ve ekip oluşturmak, araç-gereç sağlamak gibi sorunlar çözümsüz dururken hizmet içi mesleki eğitim sorunları da içinden çıkılmaz bir durum alıyor. Yirminci yüzyılın sonuna yaklaşıırken her şey gibi tıp da hızla gelişiyor ve ilerliyor. Okulu bitiren, uzmanlığını alan bir hekimin aynı bilgilerle meslek yaşamının sonuna kadar aynı başarı ile gidebilmesi artık olanaksız. Kuşkusuz yenilikleri izlemediği, bilgilerini yenilemediği için hiçbir hekimin diploması geri alınmıyor. Ancak geçerliliğini yitirmiş, unutulmuş bilgilerle mesleğini sürdürmeye çabalayan bir hekimin kendi mutluluğuna, halkın sağlığına ve meslek onuruna ne kazandırıp ne yitirebileceği de üzerinde durulması gereken bir konu.

Hekim hizmetini aksatmadan yenilikleri nasıl izleyip bilgilerini nasıl yenileyebilir? Bu konuda pek çok öneri sıralamak olanaklı. Türk Tabipleri Birliği (TTB), Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve Üniversite İşbirliği ile düzenlenecek programlara uygun olarak ister özel isterse kamu kesiminde çalışsın tüm hekimler belirli zamanlarda kendi-

leri için hazırlanmış merkezlerde kısa süreli eğitim ve sınavlardan geçirilebilirler. Başarılı olanlara daha iyi koşullarda çalışma gibi özendirici uygulamalar, başarısızlığı kesin olanlara ise geçici ya da sürekli meslektan uzaklaştırma gibi zorlayıcı uygulamalar getirilebilir.

Hekimlerin sürekli eğitimi yönünden tartışmasız en önemli konu da yayın konusu. Bugün tüm hekimlere ulaşan ve tıptaki son gelişmeleri içeren bir yayın organı ülkemizde ne yazık ki bulunmamakta. Tüm hekimlere ulaşan tek yayın organı TTB Haberler Bülteni olup adından da anlaşılacağı gibi birincil işlevi haber iletme. Aslında son yıllarda YÖK'ün akademik personele getirdiği yayın zorunluluğu nedeniyle ortalığı bir yayın furyası sarmıştır. Ancak gözlenen odur ki bu yayınların temel amacı bilimsel gelişmeleri duyurmaktan çok akademik personelin yapmak zorunda olduğu yayın sayısını arttırmaya yöneliktir. Denetimden uzak olan bu yayınlarda bulunan yazıları çoğu zaman yazıyı yazandan başka kimse okumamaktadır. Zaten büyük bölümü sınırlı sayıda basıldığı için genellikle üniversite duvarlarının dışına da çıkmamaktadır. Ticari amaçla çıkarılan yayınların büyük kısmı ise buralarda yazısı bulunan zorunlu abonelere ulaşmaktadır. Özet olarak büyük harcama ve emeklerle ülkenin dörtbir yanında çıkan sayısız yayın organı hekimlerin eğitimine hizmet etmekten çok uzaktır. Ve Anadolu'da, kırsal kesimde çalışan hekimin yenilikleri öğrenebileceği tek kaynak ne yazık ki ilaç firmalarının ticari amaçlı broşürleridir.

Evet, Ülkemizdeki hekim sayısı gereksinimlerin üzerinde bir hızla artıyor. Tıp eğitimi sorunları yanında mezuniyet sonrası sürekli eğitim sorunları da çözümsüz bekliyor. Dileğimiz yakın bir gelecekte mesleğimizin saygınlığı kaybolmasın, işsizler ordusuna hekimler de katılmasın.

KAYNAKLAR:

1. Bankowski, z., "A wasteful mockery", WORLD HEALTH WHO, Geneva, April 1987, s. 3-4
2. Anderson, A., "Governments-beware", WORLD HEALTH WHO, Geneva, April 1987, s. 8 - 10
3. TÜRKİYE İSTATİSTİK YILLIĞI, 1985, Ankara, s. 112